

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Rapport. Skolpliktsärenden, 2025

Förlag till beslut

Rapporten godkänns.

Sammanfattning

Ansvaret för skolpliktens fullgörande är tredelad mellan huvudmannen, hemkommunen och vårdnadshavarna. Alla skolpliktiga barn ska delta i den verksamhet som anordnas i skolan, om barnet inte har giltiga skäl att utebli. Ett giltigt skäl är till exempel anmäld sjukfrånvaro eller beviljad ledighet. Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Ett skolpliktsärende är ett ärende som rör en elevs skyldighet att delta i den utbildning som anordnas enligt skollagen. Det kan också omfatta situationer där elever vistas varaktigt utomlands eller har andra personliga förhållanden som gör att de inte kan delta i skolan. Skolplikten hanteras och följs upp på flera sätt, bland annat genom förvaltningens skolpliktsbevakning och skolans frånvaroutredningar.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen rapporterar två gånger om året en sammanställning till barn- och utbildningsnämnden om de skolpliktsärenden som hanterats enligt Skollagen.

- Inför läsåret 2025/2026 har det inkommit sex ansökningar om uppskjuten skolplikt som samtliga beviljats.
- Under höstterminen 2025 är det cirka 30 elever som är folkbokförda på Gotland men som inte har en skolplacering inom det svenska skolväsendet. Majoriteten av dessa elever har anmält att skolplikten ska upphöra på grund av varaktig utlandsvistelse.
- Under 2025 har en (1) ansökan om fullgörande av skolplikt på annat sätt inkommit.
- Mellan 2025-03-01 och 2025-11-01 har 145 frånvaroutredningar inletts.

Ärendebeskrivning

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen rapporterar två gånger om året en sammanställning till barn- och utbildningsnämnden om de skolpliktsärenden som hanterats enligt Skollagen.

Ansvar för skolpliktens fullgörande är tredelad mellan huvudmannen, hemkommunen och vårdnadshavarna:

- Barnets vårdnadshavare ansvarar för att barnet kommer till skolan och för att uppmana barnet till att delta i utbildningen. (skollagen 7 kap 20 §)
- Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i kommunens utbildningsverksamhet på något annat sätt får den utbildning barnet har rätt till. (7 kap 21 §)
- Huvudmannen för den skola där en elev är inskriven ska se till att eleven fullgör sin skolgång. (7 kap 22 §)

Skollagens utgångspunkt är att alla elever oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden ska ha lika tillgång till utbildning. Alla skolpliktiga barn ska delta i den verksamhet som anordnas i skolan, om barnet inte har giltiga skäl att utebli. Ett giltigt skäl är till exempel anmäld sjukfrånvaro eller beviljad ledighet. Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Ett skolpliktsärende är ett ärende som rör en elevs skyldighet att delta i den utbildning som anordnas enligt skollagen. Det kan omfatta situationer där elever vistas varaktigt utomlands eller har andra personliga förhållanden som gör att de inte kan delta i skolan. De vanligaste orsakerna till skolpliktsärenden kan variera, men några av de mest förekommande orsakerna är uppskjuten skolplikt, varaktig utlandsvistelse samt långvarig och upprepad frånvaro utan giltiga skäl.

Skolplikten hanteras och följs upp på flera sätt, bland annat genom förvaltningens skolpliktsbevakning och skolans frånvaroutredningar.

Uppskjuten skolplikt

Om det föreligger särskilda skäl kan vårdnadshavare begära att skjuta upp skolplikten ett år för eleven. Uppskjuten skolplikt innebär att skolplikten i stället träder i kraft höstterminen det år som eleven fyller sju år. (7 kap 10 §)

Ett beslut om uppskjuten skolstart är ingripande eftersom det i viss mån inkräktar på barnets rätt till utbildning. Möjligheterna att fatta ett sådant beslut är därför begränsade. Medgivande från barnets vårdnadshavare krävs alltid och beslutet föregås av ett ingående samrådsförfarande mellan skolan och hemmet.

Uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare och kan överklagas till Överklagandenämnden.

- Inför läsåret 2025/2026 har det inkommit sex ansökningar om uppskjuten skolplikt som samtliga beviljats.

Skolpliktsbevakning

Inom ramen för hemkommunens skolpliktsansvar utförs skolpliktsbevakning genom regelbundna kontroller. Region Gotlands elevregister har en koppling till folkbokföringen med aviseringar från Skatteverket som informerar om eventuella förändringar kring ett barns bosättning. Detta för att uppmärksamma barn som är folkbokförda på Gotland, men inte har en känd skolplacering. Regelbundna kontroller av folkbokföring och skolplacering görs av skolpliktshandläggare vid UAF Central förvaltning.

Varaktigt vistande utomlands

I skollagen undantas vissa barn från reglerna om skolplikt och rätt till utbildning, nämligen barn som visserligen räknas som bosatta i Sverige men som rent faktiskt varaktigt vistas utomlands. (7 kap 2 §).

Med varaktig vistelse utomlands avses, enligt praxis, en sammanhängande vistelse i annat land om minst sex månader. När en sådan anmälan inkommer till utbildnings- och arbetslivsförvaltningen genomförs en individuell prövning i varje enskilt ärende. Beslut om skolpliktens upphörande fattas därefter av chef för grundskolan.

- Under höstterminen 2025 är det cirka 30 elever som är folkbokförda på Gotland men som inte har en skolplacering inom det svenska skolväsendet. Majoriteten av dessa elever har anmält att skolplikten ska upphöra på grund av varaktig utlandsvistelse.

I ett fåtal fall har skolpliktshandläggare inte lyckats etablera kontakt med barn eller vårdnadshavare. Dessa barn antas i många fall ha återvänt till sitt tidigare hemland utan att skolan har informerats. I dessa situationer vidtas grundliga efterforskningsåtgärder. Skolpliktshandläggaren försöker bland annat få kontakt genom brev, mejl och telefonsamtal, och underrättar därefter berörda myndigheter såsom socialtjänsten, Försäkringskassan och Skatteverket för att säkerställa att skolpliktsbevakningen hanteras korrekt. Syftet är att klarlägga barnets faktiska vistelseort och att säkerställa att barnet får tillgång till utbildning i enlighet med gällande regelverk.

Fullgörande av skolplikt på annat sätt

Ett skolpliktigt barn kan få medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt. För att ansökan ska kunna beviljas krävs att samtliga tre kriterier är uppfyllda

1. Verksamheten som erbjuds eleven framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står till buds i till exempel grundskolan
2. Behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses
3. Det finns synnerliga skäl (24 kap 23-25 §§)

Bestämmelsen ska tillämpas med stor restriktivitet och det krävs att det finns mycket starka skäl i det enskilda fallet för att hemkommunen ska kunna bevilja ansökan om att fullgöra skolplikten på annat sätt.

- Under 2025 har en (1) ansökan om fullgörande av skolplikt på annat sätt inkommit. Ansökan avslogs då det saknades synnerliga skäl.

Frånvaroutredningar

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro ska rektor se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. (skollag 7 kap 19 §)

Med anledning av Skolinspektionens granskning av tre grundskolor på Gotland under höstterminen 2024, har regionen fått ett föreläggande om att säkerställa att huvudman har kännedom om de frånvaroutredningar som inleds på skolorna. Därför kommer antalet påbörjade utredningar rapporteras till nämnd varje halvår.

Sedan vårterminen 2025 har rektorer och elevhälsa tillgång till ett nytt digitalt journalsystem där frånvaroutredningar numer upprättas. Ur systemet kan förvaltningen ta del av rapporter månadsvis, som visar en sammanställning av de frånvaroutredningar som påbörjats.

- Vårtermin 2025: Mellan 2025-03-01 och 25-08-01 har 111 frånvaroutredningar inletts. Det motsvarar utredning av 1,9 procent av alla elever i Gotlands samtliga kommunala grundskolor.
- Hösttermin 2025: Mellan 2025-08-01 och 2025-11-01 har 34 frånvaroutredningar inletts. Det motsvarar utredning av 0,06 procent av alla elever i Gotlands samtliga kommunala grundskolor.

Då det är första gången som sammanställningen består av samtliga påbörjade frånvaroutredningar, finns ingen jämförande siffra från tidigare år.

Anledningen till frånvaro är komplex, det är ofta en kombination av flera olika faktorer som gör att eleven inte kommer till skolan. Problematisk skolfrånvaro hanteras systematiskt av skolorna där frånvarokartläggning genomförs tillsammans med eleven för att hitta fungerande åtgärder för att öka närvaron.

Vitesutdömande

Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång får hemkommunen under vissa förutsättningar förelägga elevens vårdnadshavare att se till att eleven kommer till skolan. (7 kap 23 §)

Ett vitesföreläggande bör användas restriktivt och bör i första hand vara förbehållet situationer då vårdnadshavare medvetet obstruerar skolpliktens fullgörande.

- I början av läsåret 2025/2026 har nämnden inte utdömt något vite.

Bedömning

Skolpliktsärende är ett brett begrepp som innefattar flera olika delar där kommunens skolpliktsbevakning och skolornas frånvaroutredningar är viktiga delar för att bevaka varje elevs rättighet till utbildning.

Förvaltningen har ett samlat ansvar för skolpliktsbevakningen och har en utarbetad systematik för eftersökning av folkbokförda elever. Skolornas elevhälsoteam har ett pågående systematiskt arbete tillsammans med eleverna och dess vårdnadshavare och följer framtagna rutiner för att öka skolnärvaron.

Med anledning av det föreläggande som regionen fått gällande bristande rapportering av påbörjade frånvaroutredningar har förvaltning och skolenheter fått skapa nya rutiner. Med hjälp av det nya journalsystemet har man snabbt funnit en väg att åtgärda den utpekade bristen. Genom en förändring i denna rapportering till nämnd säkerställs att huvudman har den kännedom som skollagen kräver.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteskrivelse 2025-11-13

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Bo Eriksson
Avdelningschef stöd och utveckling